

SİRKÜLER
Sayı: 2009/174

İstanbul, 24.12.2009
Ref: 4/174

Konu:
5941 SAYILI ÇEK KANUNU YAYINLANMIŞTIR

5941 Sayılı Çek Kanunu 20.12.2009 tarih ve 27438 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanmıştır.

Kanunun amacı, çek defterlerinin içeriklerine, çek düzenlenmesine, kullanımına, çek hamillerinin korunmalarına ve kayıt dışı ekonominin denetim altına alınması önlemlerine katkıda bulunmaya ilişkin esaslar ile çekin karşılıksız çıkması ve belirlenen diğer yükümlülüklerle aykırılık hâllerinde ilgililer hakkında uygulanacak yaptırımları belirlemektir.

Yasaya göre, bankalar, önce çek hesabı açtırmak isteyenini yasaklı olup olmadığını kontrol edecek, ayrıca kişinin ekonomik ve sosyal durumunun belirlenmesinde gerekli basiret ve özeni gösterecek.

Bankalar, çek hesabı açtırmak isteyenlerin yasaklılık durumuna ilişkin adli sicil kayıtlarını, açık kimliklerini saptamak için fotoğraflı nüfus cüzdanı, pasaport veya sürücü belgesi örneklerini, yerleşim yeri belgelerini, vergi kimlik numaralarını, tacir olanların ayrıca ticaret sicili kayıtlarını, esnaf ve sanatkar olanların ise esnaf ve sanatkar sicili kayıtlarını almak ve çek hesabının kapatılması halinde bunları, hesabın kapatıldığı tarihten itibaren 10 yıl süreyle saklamakla görevli olacak. Yerleşim yeri yurt dışında bulunan kişiler, bankaya kendileri ile ilgili Türkiye’de bir adres bildirmek zorunda olacak.

Çekin karşılığının tamamen veya kısmen bulunmaması halinde, çek düzenleyenin bankaca bilinen adresleri talebi halinde hamiline verilecek.

Çek hesabı ilgilinin, vekilin veya yasal temsilcisinin imzası olmadan açılmayacak.

Çek hesabı açılmasını veya mevcut çek hesabından çek defteri verilmesini isteyen kişi, her defasında tacir veya esnaf ve sanatkar olup olmadığını, kendisi hakkında yasak bulunmadığını bankaya yazılı olarak beyan edecek.

Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı bulunan gerçek kişinin, yönetim organında görev yaptığı, temsilcisi veya imza yetkilisi olduğu tüzel kişiye çek defteri verilmeyecek.

Tacir olan ve tacir olmayan kişilere verilecek çekler ile hamiline düzenlenecek çekler, açıkça ayırt edilebilecek biçimde bastırılacak. Bu çeklere ilişkin işlemlerin işlendiği ayrı çek hesapları açılacak ve hamiline düzenlenecek çeklerin yapraklarında "hamiline" ibaresi matbu olarak yer alacak. Esnaf ve sanatkar odalarına kayıtlı olanlardan tacir kişilere özgü çek hesabı açtıranlar, "tacir çeki" alabilecek.

Karşılığı bulunan çek, hesabın bulunduğu bankaya ibraz edildiğinde hamilin vergi kimlik numarası saptandıktan sonra ödenecek.

Çek hesabı, ancak sahibinin veya yasal temsilcisinin yazılı talebi ya da mevduat veya katılım fonu zaman aşımı süresinin dolması üzerine kapatılacak.

"Karşılıksızdır" işlemi, muhatap bankanın hamile kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarın dışında, çek bedelinin karşılanamayan kı mıyla sınırlı olarak yapılacaktır.

Banka, karşılıksız çıkan her bir çek yaprağı ile ilgili ödemekle yükümlü olduğu miktarı, ancak ibraz eden hamile talep ettiği takdirde ödeyecek. Buna göre banka, hamile, talep ettiği takdirde süresinde ibraz edilen her çek yaprağı için; karşılığının hiç bulunmaması halinde, çek bedeli 600 lira veya üzerinde ise 600 lira, bu tutarın altındaysa çek bedelini ödeyecek.

Karşılığının kısmen bulunması halindeyse banka, çek bedeli 600 lira veya altındaysa, çek bedelini aşmamak koşuluyla kısmi karşılığı 600 liraya tamamlayacak bir miktarı; çek bedelinin 600 liradan fazla olması halinde çek bedelini aşmamak koşuluyla, kısmi karşılığa ilave olarak 600 lira ödemekle yükümlü olacaktır.

Hamilin talepte bulunması halinde, "karşılıksızdır" işlemi, çekin arka yüzüne tahsil için bankaya ibraz edildiği tarih, hesap durumu, bankanın yükümlülüğü çerçevesinde ödediği miktar ve ibraz eden gerçek kişinin adı ve soyadı yazılmak, bu kişinin tüzel kişi adına bedeli tahsil etmesi halinde bu belirtilmek ve kişi ile birlikte banka yetkilisi tarafından imzalanmak suretiyle yapılacaktır. Banka tarafından ödenen miktar düşüldükten sonra karşılıksız kalan tutar açıkça belirtilecektir. Hamilin imzalamaktan kaçınması halinde, "karşılıksızdır" işlemi yapılmayacaktır.

Kısmi ödeme kabul edilmiş olsun veya olmasın, çekin tamamen veya kısmen karşılıksız çıkması halinde, "karşılıksızdır" işlemi yapıldıktan sonra ön ve arka yüzün fotokopisi çekilerek bankada saklanacak ve çek, hamile geri verilecektir.

Banka; çekin karşılığının hesapta bulunmasına rağmen hamiline ödenmesinin geciktirilmesi veya, kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarın hamile ödenmesinin geciktirilmesi hallerinde çek hamiline, her geçen gün için binde 3 gecikme cezası ödeyecektir.

Üzerindeki tarihten önce ibraz edilen çekin karşılığının kısmen veya tamamen ödenmemiş olması halinde, bu çekle ilgili hukuki takip yapılamayacaktır. İleri tarihli çekle ilgili hukuki takip yapılabilmesi için, çekin üzerindeki düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve "karşılıksızdır" işlemine tabi tutulması şart olacaktır.

Konu çekin üzerindeki tarihten önce ibraz edilmesi mevzuuna gelmişken, 14.05.2009 tarih ve 2009/74 sayılı sirkülerimizi hatırlatmak isteriz. Hatırlanacağı üzere, 5838 Sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 18'inci maddesiyle 3167 Sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkındaki Kanuna geçici 2'nci madde olarak eklenen "31.12.2009 tarihine kadar, üzerinde yazılı keşide tarihten önce çekin ödenmek için muhatap bankaya ibrazı geçersizdir." hükmüne istinaden mükelleflerin, geçici bir süre ile sınırlı olarak vade getirilmiş olan ileri tarihli çeklerin artık senet olarak kabul edilerek Vergi Usul Kanununun reeskont konusundaki düzenlemeleri karşısında reeskonta tabi tutulup tutulmayacağı hususunda oluşan tereddütlerini Maliye Bakanlığı yayınladığı 41 seri no.lu VUK sirküleri gidermiş ve vadeli çeklerin senet hükmünde olmadığını ve VUK hükümleri çerçevesinde reeskonta tabi tutulamayacağını açıklamıştı. 5941 Sayılı Kanun ile "ileri tarihli çek" kavramı yasal mevzuata kalıcı olarak girmekte ve üzerindeki tarihten önce ibraz edilen çekin karşılığının kısmen veya tamamen ödenmemiş olması halinde, bu çekle ilgili hukuki takip yapılamayacağı; ileri tarihli çekle ilgili hukuki takip yapılabilmesi için, çekin üzerindeki düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve "karşılıksızdır" işlemine tabi tutulması şart koşulmaktadır.

Karşılıksız çeke sebebiyet veren kişi hakkında, hamilin şikayeti üzerine, her bir çekle ilgili, bin beş yüz güne kadar adli para cezası verilecek. Ancak, hükmedilecek adli para cezası, çek bedelinin karşılıksız çıkan miktarından az olamayacak.

Karşılıksız çek düzenleyen, adına karşılıksız çek düzenlenen ve ileri düzenleme tarihli çek üzerinde yazılı tarihe göre kanuni ibraz süresi içinde ibrazında, karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmayan gerçek ve tüzel kişi hakkında, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısının talebi üzerine sulh ceza hakimi tarafından, kovuşturma evresinde mahkeme tarafından karşılıksız çıkan her bir çekle ilgili çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilecek.

Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan kişi, elindeki bütün çek yapraklarını ait olduğu bankalara iade etmekle yükümlü olacak. Bu kişi adına yeni bir çek hesabı açılmayacak.

Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararına ilişkin bilgiler, Adalet Bakanlığı Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla Merkez Bankasına elektronik ortamda bildirilecek.

Karşılıksız çekle ilgili hakkında kovuşturmayla yer olmadığı kararı verilen ya da mahkemede beraat eden kişiler hakkındaki çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kaldırılacak.

Karşılıksız kalan çek bedelini temerrüt faizi ile birlikte tamamen ödeyen kişi hakkında soruşturma aşamasında "kovuşturmaya yer olmadığına", kovuşturma aşamasında ise mahkeme tarafından "davanın düşmesine", mahkumiyet hükmünün kesinleşmesinden sonra ise yine mahkeme tarafından "hükmün bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılmasına" karar verilecek.

Şikayetçinin, şikayetinden vazgeçmesi halinde de söz konusu prosedür uygulanacak.

Tacirin ticari işletmesi ile ilgili tacir olmayan kişinin çek defterini kullanarak çek düzenleyen ve düzenleyen kişi, 6 aydan 2 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacak.

Tacir olmayan kişiye, tacir kişiye verilmesi gereken çek defteri veren banka görevlisi hakkında 50 günden 150 güne kadar adli para cezası verilecek.

Karşılıksız çekle ilgili banka görevlilerine sorumluluklar yükleyen yasaya göre, bu sorumlulukları yerine getirmeyen görevlilere çeşitli cezalar uygulanacak.

Bankalar, yasanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren, Merkez Bankasınca 1 ay içinde yayımlanacak tebliğ ile belirlenen esaslara uygun olarak, yeni çek defterleri bastırarak.

Bankalar, 1 Temmuz 2010 tarihine kadar müşterilerine yeni çek defterlerini verecek ve ellerindeki eski çek defterlerini imha edecek.

Yasanın yürürlüğe girdiği tarihe kadar karşılıksız çek suçundan dolayı açılmış olan davalar bakımından asliye ceza mahkemesinin görevi devam edecek.

Tarafların anlaşması halinde karşılıksız çek verme suçundan mahkum olanların cezasının infazı ertelenebilecek veya durdurulabilecek.

Varılan anlaşmanın Cumhuriyet Başsavcılığına veya mahkemeye verilmesi halinde, anlaşmada öngörülen süre kadar soruşturma veya kovuşturma durdurulacak. Anlaşmaya varılmış olması, şikayetçi bakımından şikayetin geri alınmasını sonucunu doğurmayacak. Soruşturma, kovuşturma veya yargılamanın durdurulması ile infazın ertelenmesi için yazılı anlaşma ve taahhütnamenin en geç 1 Nisan 2010 tarihine kadar verilmesi gerekecek.

Karşılıksız çekin öngördüğü miktarı faiziyle birlikte ödemeyi taahhüt eden kişinin ödenmesi gereken miktarı belirli vadelerde ödeyeceğini taahhüt etmesi halinde anlaşma aranmaksızın taahhütnamede belirtilen süre kadar soruşturma veya kovuşturmanın durmasına, hükmün infazının ertelenmesine veya durdurulmasına karar verilecek.

Taahhütnamede yer alacak birinci yıl taksiti, borcun üçte birinden az olamayacak. Ödeme süresi, taahhütnamenin yapıldığı tarihten itibaren 2 yılı geçemeyecek. Anlaşmanın, gereği gibi ifa edilmesi veya ödenmesi gereken miktarın ödenmesi halinde kovuşturmaya yer olmadığı, davanın düşmesi veya hükmün bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılmasına karar verilecek. Ceza ertelenmesinden yararlanan kişi, taahhütnamede belirtilen süre içerisinde şikayetçi ile anlaşmaya varması ve bu anlaşmanın bir nüshasını şikayetçi veya yasal temsilcisi tarafından mercilere verilmesi halinde, soruşturma ve kovuşturmanın durmasından, hükmün infazının ertelenmesi veya durdurulmasından yararlanacak.

Soruşturma veya kovuşturmanın durması halinde dava zaman aşımı, hükmün infazının ertelenmesi veya durdurulması halinde ise ceza zaman aşımı işlemeyecek.

Şikayetçinin başvurusu üzerine, anlaşma veya taahhüde uyulmadığının tespiti halinde soruşturmaya, kovuşturmaya veya hükmün infazına devam edilecek. Soruşturma veya kovuşturması durdurulan ya da hükmün infazı ertelenen veya durdurulan kişi hakkında "adli kontrol" uygulanacak.

3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

5941 Sayılı Çek Kanunu 20.12.2009 tarihi itibariyle yürürlüğe girmiştir.

**DENGE DENETİM YEMİNLİ
MALİ MÜŞAVİRLİK A.Ş.**

EK:

5941 Sayılı Çek Kanunu

KANUN

ÇEK KANUNU

Kanun No. 5941**Kabul Tarihi: 14/12/2009****Amaç ve kapsam**

MADDE 1 – (1) Bu Kanunun amacı, çek defterlerinin içeriklerine, çek düzenlenmesine, kullanımına, çek hamillerinin korunmalarına ve kayıt dışı ekonominin denetim altına alınması önlemlerine katkıda bulunmaya ilişkin esaslar ile çekin karşılıksız çıkması ve belirlenen diğer yükümlülüklerle aykırılık hâllerinde ilgililer hakkında uygulanacak yaptırımları belirlemektir.

(2) Bu Kanunda hüküm bulunmayan hâllerde genel hükümler uygulanır.

Bankanın araştırma yükümlülüğü, çek hesapları ve çek defterleri

MADDE 2 – (1) Bankalar, çek hesabı açılması ile ilgili olarak bu Kanunla kendilerine verilen görev ve yükümlülükleri yerine getirirken, çek hesabı açtırmak isteyenin yasaklı olup olmadığını bu Kanun hükümlerine göre araştırır; ayrıca ilgili kişinin ekonomik ve sosyal durumunun belirlenmesinde gerekli basiret ve özeni gösterirler.

(2) Bankalar, çek hesabı açtırmak isteyenlerin yasaklılık durumuna ilişkin adlî sicil kayıtlarını, açık kimliklerini saptamak için fotoğraflı nüfus cüzdanı, pasaport veya sürücü belgesi örneklerini, yerleşim yeri belgelerini, vergi kimlik numaralarını, tacir olanların ayrıca ticaret sicili kayıtlarını, esnaf ve sanatkâr olanların ise esnaf ve sanatkâr sicili kayıtlarını almak ve çek hesabının kapatılması hâlinde bunları, hesabın kapatıldığı tarihten itibaren on yıl süreyle saklamakla yükümlüdür. Yerleşim yeri yurt dışında bulunan kişiler, bankaya kendileri ile ilgili olarak Türkiye’de bir adres bildirmek zorundadır. Çekin karşılığının tamamen veya kısmen bulunmaması hâlinde, çek düzenleyen bankaca bilinen adresleri, talebi hâlinde hamile verilir.

(3) Çek hesabı ilgilinin, vekilin veya yasal temsilcisinin imzası olmadan açılmaz. Çek hesabı açılmasını veya mevcut çek hesabından çek defteri verilmesini isteyen kişi, her defasında tacir veya esnaf ve sanatkâr olup olmadığı ve kendisi hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunmadığı hususunda bankaya yazılı beyanda bulunur. Tüzel kişiler adına verilecek beyannameye ayrıca, tüzel kişinin yönetim organında görev yapan, temsilcisi olan veya imza yetkilisi olan kişilerin çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunmadığı belirtilir.

(4) Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı bulunan gerçek kişinin, yönetim organında görev yaptığı, temsilcisi veya imza yetkilisi olduğu tüzel kişiye çek defteri verilmez.

(5) Çek defterleri bankalarca bastırılır.

(6) Çek defterlerinin baskı şeklini belirleyen esaslar, Maliye Bakanlığı, Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye Katılım Bankaları Birliğinin görüşü alınarak, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca Resmî Gazete’de yayımlanacak tebliğle düzenlenir. Tacir olan ve tacir olmayan kişilere verilecek çekler ile hamiline düzenlenecek çekler, açıkça ayırt edilebilecek biçimde bastırılır. Hamiline düzenlenecek çekler için sadece bu çeklere ilişkin işlemlerin işlendiği ayrı çek hesapları açılır. Hamiline düzenlenecek çeklerde, hamiline çek defteri yapraklarının kullanılması gerekir. Çek yapraklarının üzerinde “hamiline” ibaresi matbu olarak yer alır.

(7) Çek defterinin her bir yaprağına;

- Çek hesabının numarası,
- Çek hesabının bulunduğu banka şubesinin adı,
- Çek hesabı sahibi gerçek kişinin adı ve soyadı, tüzel kişinin adı,
- Çek hesabı sahibi gerçek veya tüzel kişinin vergi kimlik numarası, yazılır.

(8) Tüzel kişi adına çek düzenleyen kişinin adı ve soyadı, düzenlenen çek üzerine açıkça yazılır.

(9) Türk Ticaret Kanunundaki unsurları taşıması kaydıyla, düzenlenen çekin bu maddede yer alan koşullara aykırı olması çekin geçerliliğini etkilemez.

(10) Çek hesabı, ancak sahibinin veya yasal temsilcisinin yazılı talebi ya da mevduat veya katılım fonu zaman aşımı süresinin dolması üzerine kapatılabilir. Çek hesabı kapatıldıktan sonra, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde ibraz edilen çekler karşılıksızdır işlemine tabi tutulur.

(11) Esnaf ve sanatkâr odalarına kayıtlı olanlardan, tacir kişilere özgü çek hesabı açtıranlar hakkında bu Kanunun tacirlere ilişkin hükümleri uygulanır.

İbraz, ödeme, çekin karşılıksız olduğunun tespiti ve gecikme cezası

MADDE 3 – (1) Karşılığı bulunan çek, hesabın bulunduğu muhatap bankanın herhangi bir şubesine ibraz edildiğinde hamilin varsa vergi kimlik numarası saptandıktan sonra ödenir. Ancak çek, hesabın bulunduğu şubeden başka bir şubeye ibraz edildiğinde, o şubece karşılığı sorulmak suretiyle ödenir.

(2) “Karşılıksızdır” işlemi, muhatap bankanın hamile kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarın dışında,

çek bedelinin karşılanamayan kısmıyla sınırlı olarak yapılır.

(3) Muhatap banka, ibraz eden düzenleyici dışındaki hamile, süresinde ibraz edilen her çek yaprağı için;

a) Karşılığının hiç bulunmaması hâlinde,

1) Çek bedeli altıyüz Türk Lirası veya üzerinde ise altıyüz Türk Lirası,

2) Çek bedeli altıyüz Türk Lirasının altında ise çek bedelini,

b) Karşılığının kısmen bulunması hâlinde,

1) Çek bedeli altıyüz Türk Lirası veya altında ise, çek bedelini aşmamak koşuluyla, kısmî karşılığı altıyüz Türk Lirasına tamamlayacak bir miktarı,

2) Çek bedeli altıyüz Türk Lirasının üzerinde ise, çek bedelini aşmamak koşuluyla, kısmî karşılığa ilave olarak altıyüz Türk Lirasını,

ödemekle yükümlüdür. Bu husus, hesap sahibi ile muhatap banka arasında çek defterinin teslimi sırasında yapılmış olan dönülemeyecek bir gayri nakdî kredi sözleşmesi hükmündedir. Bu fıkradaki miktar, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayımlanan fiyat endekslerindeki yıllık değişmeler göz önünde tutularak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından her yıl Ocak ayında belirlenir ve Resmî Gazete’de yayımlanır.

(4) Hamilin talepte bulunması hâlinde, karşılıksızdır işlemi; çekin arka yüzüne tahsil için bankaya ibraz edildiği tarih, hesap durumu, bankanın yükümlülüğü çerçevesinde ödediği miktar ve ibraz eden gerçek kişinin adı ve soyadı yazılmak, bu kişinin tüzel kişi adına bedeli tahsil etmesi hâlinde bu husus belirtilmek ve bu kişi ile birlikte banka yetkilisi tarafından imzalanmak suretiyle yapılır. Banka tarafından ödenen miktar düşüldükten sonra karşılıksız kalan tutar açıkça belirtilir. Hamilin imzalamaktan kaçınması hâlinde, karşılıksızdır işlemi yapılmaz.

(5) Muhatap bankanın üçüncü fıkraya göre ödemekle yükümlü olduğu tutar dahil, kısmî ödemenin hamil tarafından kabul edilmemesi hâlinde, ikinci fıkra hükmüne göre karşılıksızdır işlemi yapılır; ibraz tarihi ile ödememe nedeni çekin üzerine yazılır ve çek, üzerine imzası alınarak hamiline geri verilir; ön ve arka yüzünün fotokopisi banka tarafından saklanır. Çek hesabında hiç karşılığın bulunmaması ve hamilin sadece muhatap bankanın üçüncü fıkraya göre ödemekle yükümlü olduğu tutarın ödenmesini talep etmesi hâlinde de bu fıkra hükmüne göre işlem yapılır.

(6) Muhatap bankanın üçüncü fıkraya göre ödemekle yükümlü olduğu tutar dahil kısmî ödeme hâlinde, çekin ön ve arka yüzünün onaylı fotokopisi ücretsiz olarak hamile verilir. Çek hamili, bu fotokopiyle müracaat borçlularına veya kambiyo senetleri hakkındaki takip usullerine başvurabileceği gibi, Cumhuriyet başsavcılığına şikâyette bulunurken dilekçesine bu fotokopiyi ekleyebilir ve bunu icra daireleri ile mahkemelerde ispat aracı olarak kullanabilir. Mahkeme veya icra dairesinin istemi hâlinde çekin aslı bu mercilere gönderilir.

(7) Banka;

a) Çekin karşılığının hesapta bulunmasına rağmen hamiline ödenmesinin geciktirilmesi,

b) Kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarın hamile ödenmesinin geciktirilmesi,

hâllerinde, çek hamiline, her geçen gün için binde üç gecikme cezası öder. Bu hâllerde 4/12/1984 tarihli ve 3095 sayılı Kanunî Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun hükümleri uygulanmaz.

(8) Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinden önce ibraz edilen çekin karşılığının Türk Ticaret Kanununun 707 nci maddesi uyarınca kısmen veya tamamen ödenmemiş olması hâlinde, bu çekle ilgili olarak hukukî takip yapılamaz. İleri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak hukukî takip yapılabilmesi için, çekin üzerindeki düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve karşılıksızdır işlemine tabi tutulması şarttır.

Bankaların bildirim yükümlülüğü

MADDE 4 – (1) Hamiline çek hesabı sahiplerinin açık kimlikleri, adresleri, vergi kimlik numaraları, bu hesaplardan ödeme yapılan kişilere ait bu bilgiler ile bu kişilere yapılan ödemelerin tutarları ve üzerinde vergi kimlik numarası bulunmayan çeklere ilişkin bilgiler, ilgili bankalar tarafından, dönemler itibarıyla, Gelir İdaresi Başkanlığına elektronik ortamda bildirilir. Bildirim dönemleri ve süreleri Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye Katılım Bankaları Birliğinin görüşleri alınarak Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından belirlenir.

(2) Tacir tüzel kişi veya onun faaliyetleri ile ilişkilendirilmek kaydıyla, tüzel kişinin gerçek kişi ortakları, ortakların ilgili bulunduğu veya tüzel kişinin veya ortaklarının etkisi altında bulundurduğu gerçek kişiler ile tüzel kişinin yönetim organında görev alan veya temsilcisi sıfatını taşıyan gerçek kişiler adına açılmış olan çek hesapları, tacir tüzel kişiye ait kabul edilir. Söz konusu ilişkinin varlığına yönelik emarelerin bulunması hâlinde, hesabın bulunduğu banka şubesi durumu Gelir İdaresi Başkanlığına bildirir.

(3) Bankalar, hamiline çek defteri yaprağını kullanmadan hamiline çek düzenlendiğini tespit etmeleri hâlinde, mevcut delilleriyle birlikte durumu, tespit tarihinden itibaren en geç bir hafta içinde Cumhuriyet başsavcılığına ve Gelir İdaresi Başkanlığına bildirmekle yükümlüdür.

Ceza sorumluluğu, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı

MADDE 5 – (1) Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde ibrazında, çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebebiyet veren kişi hakkında, hamilin şikâyeti üzerine, her bir çekle ilgili olarak, binbeşyüz güne kadar adlî para cezasına hükmolunur. Ancak, hükmedilecek adlî para cezası, çek bedelinin karşılıksız kalan miktarından az olamaz. Mahkeme ayrıca, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına; bu yasağın bulunması hâlinde, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının devamına hükmeder. Bu davalar, çekin tahsil

için bankaya ibraz edildiği veya çek hesabının açıldığı banka şubesinin bulunduğu yer ya da hesap sahibinin yahut şikâyetçinin yerleşim yeri mahkemesinde görülür.

(2) Birinci fıkra hükmüne göre çek karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmakla yükümlü olan kişi, çek hesabı sahibidir. Çek hesabı sahibinin tüzel kişi olması hâlinde, bu tüzel kişinin malî işlerini yürütmekle görevlendirilen yönetim organının üyesi, böyle bir belirleme yapılmamışsa yönetim organını oluşturan gerçek kişi veya kişiler, çek karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmakla yükümlüdür.

(3) Çek hesabı sahibi gerçek kişi, kendisi adına çek düzenlemek üzere bir başkasını temsilci veya vekil olarak tayin edemez. Gerçek kişinin temsilcisi veya vekili olarak çek düzenlenmesi hâlinde, bu çekten dolayı hukukî ve cezaî sorumluluk çek hesabı sahibine aittir.

(4) Karşılıksız çek düzenleyen, adına karşılıksız çek düzenlenen ve ileri düzenleme tarihli çek üzerinde yazılı tarihe göre kanunî ibraz süresi içinde ibrazında, karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmeyen gerçek ve tüzel kişi hakkında, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısının talebi üzerine, sulh ceza hâkimi tarafından, kovuşturma evresinde resen mahkeme tarafından, karşılıksız çıkan her bir çekle ilgili olarak, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilir.

(5) Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı ile ilgili olarak, herhangi bir adres değişikliği bildiriminde bulunulmadığı sürece ilgilinin çek hesabı açtırırken bildirdiği adrese 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanununun 35 inci maddesine göre derhal tebligat çıkarılır. Adresin bankaya yanlış bildirilmesi veya fiilen terkedilmiş olması hâlinde de, tebligat yapılmış sayılır.

(6) Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan kişi, elindeki bütün çek yapraklarını ait olduğu bankalara iade etmekle yükümlüdür. Bu kişi adına yeni bir çek hesabı açılmaz.

(7) Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan kişi, kararın kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren on gün içinde, düzenlemiş bulunduğu ve henüz karşılığı tahsil edilmemiş olan çekleri, düzenleme tarihlerini, miktarlarını ve varsa lehtarlarını da göstermek suretiyle, muhatap bankaya liste hâlinde vermekle yükümlüdür.

(8) Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararına ilişkin bilgiler, güvenli elektronik imza ile imzalandıktan sonra, Adalet Bakanlığı Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına elektronik ortamda bildirilir. Bu bildirimler ile bankalara yapılacak duyurulara ilişkin esas ve usuller, Adalet Bakanlığının uygun görüşü alınarak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından belirlenir.

(9) Karşılıksız kalan bir çekle ilgili olarak yapılan soruşturma veya kovuşturma neticesinde;

a) Cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturmaya yer olmadığına,

b) Mahkeme tarafından, beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, davanın düşmesi veya davanın reddine,

karar verilmesi hâlinde, aynı kararda, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırılmasına da karar verilir. Bu karar, kesinleşmesi hâlinde, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına sekizinci fıkradaki usullere göre bildirilir ve ilân olunur.

(10) Koruma tedbiri olarak verilen çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararına yapılan itirazın kabulü hâlinde, bu kararla ilgili olarak da sekizinci fıkradaki bildirim ve yayımlanma usulü izlenir.

(11) Birinci fıkrada tanımlanan suç nedeniyle kamu davasının açılmasının ertelenmesine, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına, ön ödemeye ve 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 297 nci maddesinin üçüncü fıkrasındaki tebliğnamenin tebliğine ilişkin hükümler uygulanmaz.

Etkin pişmanlık ve yasak kararının kaldırılması

MADDE 6 – (1) Karşılıksız kalan çek bedelini, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz tarihinden itibaren işleyecek 3095 sayılı Kanuna göre ticarî işlerde temerrüt faiz oranı üzerinden hesaplanacak faizi ile birlikte tamamen ödeyen kişi hakkında;

a) Soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturmaya yer olmadığına,

b) Kovuşturma aşamasında mahkeme tarafından davanın düşmesine,

c) Mahkûmiyet hükmünün kesinleşmesinden sonra mahkeme tarafından hükmün bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılmasına,

karar verilir.

(2) Şikâyetten vazgeçme hâlinde de birinci fıkra hükmü uygulanır.

(3) Kişi, mahkûm olduğu adli para cezası tamamen infaz edildikten veya bu cezayı ödemediği için hakkında hapis uygulanıp serbest bırakıldıktan itibaren üç yıl ve her hâlde yasağın konulduğu tarihten itibaren on yıl geçtikten sonra, hükmü veren mahkemeden çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırılmasını isteyebilir; mahkemenin vereceği karara itiraz edebilir. Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırılmasına ilişkin karar kesinleştiğinde, yasağın kaldırıldığı, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına 5 inci maddenin sekizinci fıkrasındaki usullere göre bildirilir ve ilân olunur.

Diğer ceza hükümleri

MADDE 7 – (1) Tacirin ticarî işletmesiyle ilgili iş ve işlemlerinde, tacir olmayan kişinin çek defterini kullanarak çek düzenleyen ve düzenleten kişi altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Tacir olmayan kişiye tacir kişiye verilmesi gereken çek defteri veren banka görevlisi hakkında elli günden yüzelli güne kadar adli para cezasına hükmolunur.

(3) 2 nci maddenin üçüncü fıkrasındaki yükümlülüğe aykırı olarak bankaya gerçek dışı beyanda bulunan kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Beyanname almadan veya beyannameye rağmen, hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunan kişiye veya bu kişinin yönetim organında görev yaptığı veya temsilcisi ya da imza yetkilisi olduğu tüzel kişiye çek defteri veren banka görevlileri elli günden yüzelli güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(4) Kısmen veya tamamen karşılığı bulunmayan çekle ilgili olarak, talebe rağmen, karşılıksızdır işlemi yapmayan banka görevlisi, şikâyet üzerine bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(5) Karşılığı tahsil edilmek üzere bankaya ibraz edilen çekin karşılığının hesapta mevcut olmasına rağmen, hamile ödemede bulunmayan ya da bankanın kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarı hamile ödemeyen banka görevlisi, şikâyet üzerine bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(6) Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan kişi, buna rağmen çek düzenlerse, fiil daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(7) Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan kişi adına çek hesabı açan banka görevlisi, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(8) Çek defteri basmaya veya bastırmaya kanunen yetkili kılınanlar dışında çek defteri basanlar ve bastırılanlar iki yıldan beş yıla kadar hapis ve binbeşyüz güne kadar adli para cezasıyla cezalandırılır.

(9) Hamiline çek defteri yaprağını kullanmadan hamiline çek düzenleyen kişi, bu aykırılığı içeren her bir çekle ilgili olarak, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(10) 2 nci maddenin, sağlanması ve saklanması gereken bilgi ve belgelere ilişkin hükmüne aykırı hareket edilmesi veya çekin karşılıksız çıkması dolayısıyla hamili tarafından talep edilmesi üzerine düzenleyicinin banka kayıtlarındaki adreslerinin kendisine verilmemesi hâlinde, ilgili bankaya Cumhuriyet savcısı tarafından beşyüz Türk Lirasından beşbin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.

Hesaben ödeme

MADDE 8 – (1) Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, çeklerin banka şubeleri arasında hesaben ödenmesini sağlayacak tüzel kişiliği haiz sistemi kurmaya ve gözetimi altında yürütmeye yetkilidir. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, bu yetkiyi uygun göreceği başka bir kuruluş aracılığıyla da kullanabilir.

(2) Hesaben ödeme sisteminin kuruluş ve işleyişi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca çıkarılacak ve Resmî Gazete’de yayımlanacak bir yönetmelikle düzenlenir.

(3) Yönetmelikte belirtilen esaslar çerçevesinde çeklerin fizikî olarak ibraz edilmeksizin sadece çek bilgileri üzerinden bankalararası takas odaları aracılığı ile elektronik ortamda muhatap bankaya gönderilerek işlem görmesi, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 710 uncu maddesine göre takas odasına ibraz hükmündedir.

(4) Takas odaları aracılığıyla ibraz edilmiş çekler için, 3 üncü maddenin üçüncü fıkrasında belirlenen sorumluluk miktarı dâhil, kısmî ödeme yapılmaz. Bu durum, muhatap bankanın sorumluluk tutarını ödeme yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz. Ancak, takas odaları aracılığıyla ibraz edilen çekin, hesapta yeterli karşılığının olmadığına belirlenmesi hâlinde muhatap banka tarafından, hesapta bulunan kısmî karşılık tutarı, çeki ibraz eden hamil lehine onbeş gün süreyle bloke edilir.

Yürürlükten kaldırılan mevzuat

MADDE 9 – (1) 19/3/1985 tarihli ve 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun ile 26/2/2003 tarihli ve 4814 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunun geçici 1 ilâ geçici 5 inci maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

Geçiş hükümleri

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Bankalar, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir ay içinde, 2 nci maddeye göre yayımlanacak tebliğde belirlenen esaslara uygun olarak yeni çek defterleri bastırılır.

(2) Bankalar, 1/7/2010 tarihine kadar müşterilerine yeni çek defterlerini verir ve ellerindeki eski çek defterlerini imha ederler.

(3) Bankaların müşterilerine verdikleri eski çek defterleriyle ilgili olarak, 3167 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanmasına devam olunur. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 7 nci maddesi hükmü saklıdır.

(4) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar 3167 sayılı Kanunun 16 ncı maddesinde tanımlanan suçtan dolayı açılmış olan davalar bakımından asliye ceza mahkemesinin görevi devam eder.

(5) 31/12/2011 tarihine kadar, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce çekin ödenmek için muhatap bankaya ibrazı geçersizdir.

(6) Bu Kanunun 5 inci maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca yapılacak bildirimler, 1/7/2010 tarihine kadar yazılı ortamda yapılabilir.

(7) Bu Kanunla yürürlükten kaldırılan 3167 sayılı Kanunun 6 ncı maddesi uyarınca kurulmuş olan Bankalararası Takas Odaları Merkezi, bu Kanunun 8 inci maddesinde öngörülen tüzel kişiliği haiz sistem kuruluncaya kadar faaliyetlerine devam eder ve yeni kurulacak tüzel kişiliğe herhangi bir işleme gerek kalmaksızın devrolunur. Yeni kurulacak tüzel kişilik bu devir nedeniyle doğacak her türlü vergi, resim, harç ve fondan muafır.

GEÇİCİ MADDE 2 – (1) 3167 sayılı Kanunun 16 ncı maddesinde tanımlanan suçtan dolayı, 1/11/2009 tarihi itibarıyla, haklarında soruşturma veya kovuşturma başlatılmış ya da kesinleşmiş bir hükümle mahkûm olan kişilerin;

a) Şikâyetçi ile belirledikleri miktarın belirli vadelerde ödenmesi hususunda anlaşmaya varmaları ve anlaşmanın bir nüshasının şikâyetçi veya yasal temsilcisi tarafından Cumhuriyet başsavcılığına veya mahkemeye verilmesi hâlinde, anlaşmada öngörülen süre kadar soruşturma veya kovuşturmanın durmasına, hükmün infazının ertelenmesine veya durdurulmasına karar verilir. Anlaşmaya varılmış olması, şikâyetçi bakımından şikâyetin geri alınması sonucunu doğurmaz.

b) Bu Kanunun 6 ncı maddesi hükmüne göre ödenmesi gereken miktarı belirli vadelerde ödeyeceğini taahhüt etmesi ve taahhütnamenin, kendisi veya yasal temsilcisi tarafından Cumhuriyet başsavcılığına veya mahkemeye verilmesi hâlinde, anlaşma aranmaksızın, taahhütnamede belirtilen süre kadar, soruşturma veya kovuşturmanın durmasına, hükmün infazının ertelenmesine veya durdurulmasına karar verilir. Bu durumda, ödeme süresi, taahhütnamenin yapıldığı tarihten itibaren iki yılı geçemez. Taahhütnamede yer alacak birinci yıl taksidi, borcun üçte birinden az olamaz. Taahhütnamenin bir örneği alacaklıya gönderilir.

(2) Birinci fıkrada yazılı anlaşma veya taahhütnamenin en geç 1/4/2010 tarihine kadar düzenlenmiş ve mercilerine verilmiş olması şarttır. Birinci fıkranın (b) bendinden yararlanan kişi, taahhütnamede belirttiği süre içinde şikâyetçi ile anlaşmaya varması ve bu anlaşmanın bir nüshasının şikâyetçi veya yasal temsilcisi tarafından mercilerine verilmiş olması hâlinde, aynı fıkranın (a) bendi hükmünden yararlanır.

(3) Soruşturma veya kovuşturmanın durması hâlinde dava zamanaşımı; hükmün infazının ertelenmesi veya durdurulması hâlinde ise ceza zamanaşımı işlemez.

(4) Anlaşmanın gereği gibi ifa edilmiş veya bu Kanunun 6 ncı maddesi hükmüne göre ödenmesi gereken miktarın ödenmiş olması hâlinde; kovuşturmaya yer olmadığına, davanın düşmesine veya hükmün bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılmasına karar verilir.

(5) Şikâyetçinin başvurusu üzerine, anlaşma veya taahhüde uyulmadığının tespiti hâlinde, soruşturmaya, kovuşturmaya veya hükmün infazına devam edilir.

(6) Soruşturma veya kovuşturması durdurulan ya da hükmün infazı ertelenen veya durdurulan kişi hakkında Ceza Muhakemesi Kanununun 109 uncu maddesinin üçüncü fıkrasının (a) bendinde yer alan adli kontrol tedbirine karar verilebilir.

Yürürlük

MADDE 10 – (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 11 – (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

19/12/2009